

TRANSILVANIA

FÖIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNÜ.

Nrulă 7.

SIBIIÜ, 15 IULIE 1890.

Anulü XXI.

„ÎNVĚTARE“.

(*Studiü filologicü*).

Verbulü învĚtare şî derivatele : învĚtatü, învĚtatură şî învĚtătorü în limba românĚscă sântü cuvinte de tötă diua ; şî fiind-că sântü nesce concepte din materialulü limbei de cultură, credü că avemü interesü viü literarü pentru de a scrutá purcederea verbulü : *invĚtă*. În vĚtă la noi are trei înĚelesuri.

1. Eu *invĚtă pe cineva* p. e. a ceti, a scrie, a socoti etc. În limba latină e : doceo, (nemĚ. lehre, ung. tanitok) ; în cea italiană : addottrinare, insegnare, instruire ; în cea spaniolă : doctrinar, instruir ; în cea portugală : ensinar, eară în francesă : enseigner, instruire, şî englezesce : to teach (din doceo), to instruct.

2. Eu *invĚtă* p. e. lectiunea. În limba latină e : disco, studeo, percipio (nemĚ. lerne, ung. tanulok) ; în italiana : studiare, apprendere ; în spaniolă : estudiar, a prender ; în portugală : aprender ; în francesă : etudier, apprendre, eară englezesce : to study (din lat. studeo), to learn (din nemĚ. lerne).

3. Me *invĚtă*, me dedaü, me îndatinezä ; totü învĚtülü şî are desvĚtülü.

Să mai vedemü încă cum se chiamă *invĚtătorulü* în limbele aceste ? În latina : doctor, praeceptor, magister, institutor ; în italianesce : dottore (şî doctorü de atare sciinĚă), dottrinautore, precettore ; în span. : preceptor, instructor ; în franc. : precepteur, maître (din magister) ; în engl. : teacher (din doceo), perceptor, instructor.

Dar cuvinte purcese din : *învățu* trecu și la altu înțelesu, — astfel : *învățatură* latinesce doctrina, italiencesce dotrinanza la noi însemnă și știință ; deci trece la înțelesul verbului latinu : scio (eu sciu) ; mai departe, la noi : *învățatū*, la doctus, franc. savant (din sapio latinu, sapiens, sofos grecu) deci : *învățatū* celū ce scie, sciutorū de ceva.

Astfelu vedemū că verbulu românescū *învățu*, nu-și are rădęcina nici în doceo nici în disco latinu, și nici în altu cuvinte din limbile romanice. În *învățu* fiindu prepozițiune latină *in*, acęsta însăși ar fi chemată să arete că *învățu* purcede din atare cuvântu latinu sęu celū puținū romanicu.

În latina esistă verbulu : *invito* ce, după litere, ușor ne arū duce la credința, că *învățu* purcede din : *in-vito*, — dar acesta însemnă : chiamū rogū, — și deci *învățu* nu pot ca de a dreptulū să purcedă din *invito* latinu, când pe acestu verbū noi 'lū avemū în : eū *invitū*, eū *invitezū* pe cineva la prândū, la balū etc. ba, pe acestu *invito* latinu 'lū avemū și în altu înțelesu, p. e. Petru totū invită pe Ionū asupra mea ; George invită cănele asupra porcilorū, deci cu înțelesulū de : a ațita, a intērita, a sumuța. Mai este la latinu adjectulū : *invitus*, fără de voiă, cu silă, în care se reafă literile din *învățu*, — și ași mai putē cita latinele : *vito*, *evito* cu înțelesu de : eū încungiurū pe cineva, me păzescū de ceva, dar deși sântū literele, ca materialulū cuvântulū de a se băga în samă la cercarea etimologiei, aceste nu totū deuna decid, ci înțelesulū, carele e elementulū de frunte pentru etimologiă și filologiă.

Și cu altă ocașiune amū aretatū, că avemū multe cuvinte, cari nu purcedū din limba latină sęu cele romanice (căci cu cele purcese din aceste limbi greutatea e mai mică) ci purcedū din alte limbi vechie, cari în anticitate aū statū mai aprópe una de alta, dar limba vechiă popurală romană adeseori a susținutū legăturile vechi, și aceste și nouē ni-aū remasū adeseori ca moștenire limbistică. Încatū mă ocupū și eu cu limbistica, mă ocupū cu materi de acele,

despre cari limba latină și cele romanice nu ni dau desluciri, și cari adeseori deslucesc originea celorlalte latine.

Francisc Bopp (in *Glossarium comparativum linguae sanscritae*, Berlin 1867 pag. 362) și Dr. August Boltz (in *Vorschule des Sanskrit*, Openheim am Rhein 1868 pag. 126) ne arată cuvântul și respective rădăcina: *vid* în sanscrită, cu mai multe înțelese, dar ați ne interesează numai pentru înțelesul: *învățu*. Pentru puțină orientare atingă numai, că *Arii* de dincoace de râul *Ind*, în antichitate au trecut în India, au domnit atare timp, au influențat la formarea mai multor limbi din India, de unde și din *Aria*, apoi s'au lățit mai multe limbi peste Europa, și aceste se dicu: *indo-arice*; (eară nemții le-au botezat cu puțină bază istorică și limbistică, cu nume indo-germane) pânăce și latina și cele romanice în fond sunt arice. Deci ecă legăturile din antichitate, și sanscrită, ca limba cultă vechiă a unor popore, adeseori e isvor pentru limbele indo-germane, și chiar și pentru cele slavice.

Acesta e cauza că acuși germanii acuși slavii ni negă atari cuvinte românesce, dicându-le de a le lor, până ce vechii protopărinți le au avut de cuvinte comune, purcese dora totu din unu isvoru.

Dupa aceste se reintorcemu la *Vid* din sanscrită. Bopp arata, ca *Vid* are urmatoarele ințelese:

a) *Percipere* latinesce (a inveta ceva, a cuprinde); b) *sentire* latin. (la noi a simti, dar cu ințelesul: a pricepe, a sci); c) *cognoscere* lat. (a cunosce); *comperire* (a afla, a sci, a esperia); d) *noscere* lat. (a cunosce, a sci), *notionem habere* lat. (a ave cunoscinta); e) *Vid* ca verbu causativu Bopp explica: *facere, ut quis sciat*, adeca: a face ca cineva sa scie, si astfel: a *inveta* pe cineva, a lu inveta se *scid*.

Astfelu românesculu *invetu* cu ințelesu de: doceo, disco, scio, și reafia soțulu în sanscritulu: *vid*. — *Vid* se folosece și în compozițiuni la capetulu cuvintulu cu ințelesul de: *sciens, gnarus* latinesce (sciutoru, cunoscetoru, cum amu

dice noi: de carte sciutorū, — de țeri cunoscătorū). *Kovidā* (Bopp pag. 94) *ko-qui* latinescū și *vid* celū ce scie; *gnarus*, *kovida* (Boltz pag. 126) *Kovida* masc. *Kovidā* feminin, învătățū, cunoscătorū, esperiatū. *Vid* cu sufixe: *Vidya* latinesc *scientia* (sciință); *Vidyāvant-scientia praeditus* lat. (avutū de sciință); *Vidvans* lat. *sciens*, *sapiens*, *gnarus* (sciutorū, înțeleptū, cunoscătorū); *vāidya* latinesc *vir doctus eruditus sapiens*, omū învățatū; în acestū modū reafliămū înțelese de învățatură (sciință); învățatū (înțeleptū, sciutorū).

Dar, *vid* nu e rădecina originală, mama dela carea purcedii cuvintele de aceste înțelese aretate și de încă alte, mai multe, rădecina originală e: *bad*.

Litera *b* se schimbă în *f*, *p*, *v*; litera *d* în *t*, *s*, *ț* = *z*, eară *a* trece prin tonurile tuturorū vocalelorū, și astfelū câștigămū rădecini derivate cu formele: *bad*, *bed*, *bid*, *bod*, *bud*, (*byd*); *fad*, *fed*, *fid*, *fod*, *fud* (*fyd*); *pad*, *ped*, *pid*, *pod*, *pod*, (*pyd*); *vad*, *ved*, *vid*, *vod*, *vud*, (*vyd*); *bat*, *bet*, *bit*, *bot*, *but*, (*byt*); *fat*, *fet*, *fit*, *tot*, *fut* (*fyt*); *pat*, *pet*, *pit*, *pot*, *put* (*pyt*); *vat*, *vet*, *vit*, *vot*, *vut*, (*vyt*) asemenea *vaț*, *veț*, *viț*, *voț*, *vut* (*vyt*) precum *bas*, *fas*, *pas* etc. și *vaz*, *vas*, *ves*, *vis*, *vos*, *vus* (*vys*).

Firese că tôte formele aceste (și în cari *v* se schimbă în *u*) nu se află în sanscrită pentru rădecina *bad* și respective derivatele cu înțelesū identiciū și sinonimū, ci se află: a) decă înțelesulū lui *bad* 'lū împărțimū sematologice (după tôte înțelesele); b) decă înșirămū derivațiunile din clasele sematologice și c) decă tôte aceste le cercetămū în limbele arice.

Aceste rădecini derivate, sântū împărțite între limbele multorū popóre.

Fu de astădată me ținū de rădecina *bad*, numai întrucâtū are înțelesulū ce ne interesază pentru *învățū*, adecă înțelesulū de: *doceo*, *disco*, *scio*; de altă data rădecina *bad* o voiū areta-o și cu alte înțelese, cu cari avemū asemenea destule cuvinte derivate, a cărorū purcedere ni-a fostū dubiă și de cari asemenea s'au acățatū literații străini.

1. În sanscrită.

Și din cele de până aci aretate, s'a vădută, că concep-tele verbelor: *doceo, disco, scio*, purcedu dintr'o rădecină, și că acca rădecină dă și înțelesele verbelor latinesce înșitate.

Bodana sanscr. noțiune, cunoscință, sciință. *Bud* scr. a) *cognoscere, percipere*; b) *scire, nosse*; c) *putare* (Bopp pag. 267). Din acestu *bud, b* strămutându-se în *p*, și *d* în *t* e latinul *put-are* a avé părere, a cugeta, a crede. *Bud* sanscr. ca verbu causativu însemnă: *doceo* eu învățu pe cineva; *certiorem facere*, a încredința pe cineva despre atare adevăru; *nuntiare*, a însciința, a vesti; astfelu *bud* în primulū înțelesu e: a înveța pe cineva. *Buda* a) *doctus, sapiens, sciens*, adecă: învățatū, înțeleptū, sciutorū; b) numele unuī Ddeu la Indi, — atotsciutorū.

La Boltz pag. 183. *budh* a cunósce, a observa, preteritulū perfectū *budha*; *buddhi* subt. fem. cunoscință, sentință, sfatū, consiliu; *buddhya* a sci de sine, a fi cu spiritulū la sine, a fi trézū.

Vid (Boltz p. 126) sanscr. a sci, (nemțesce *wis-sen*) a scruta, a afla; e verbu de classa a doua, infinitivulū: *vedmi*, supinulū: *veditum*, unde vedemū că *i* e schimbatū cu *e*, — imperfectulū: *viddhi*, gerundiulū; *viditva*. *Vēda* sanscr. la Indi „sciință sacră“ (biblia, scriptura sântă). *Vēdas*, deulū Brahma cu predicatulū de: sciutorū, atotū sciutorū.

Vēttar (Bopp. 372) din rădecina *Vid*, a sci; *tar* e adausū ce însemnă omū; *vēttar* însemna *sciens homo, gnarus homo*. Acestū *tar* (*ter, tir, tor, tur*) se află în mai multe limbī indo arice, p. e. *schipe-tar* (albanez); la noi e: *torū*, pe luptă, luptătorū, omū de luptă. Decī *vēttar* sanscritulū în semnă: *sciu-torū*. Acésta formă sanscrită punēdu-i-se prepozițiunea latină *in*, face cuvēntulū *invettar*, și stă aprópe de învă-ț (ă) *torū*. Și până aci putemū dice, că *vēt* din *invētū* 'lū avemū dintr'o rădecină comună arică, și prin *in* l'amū latinisatū și respective romanisatū, cum amū făcutū și cu cuvinte adevēratū străine p. e. în-protivire seū împotrivire.

Din acestă *vid*, acuma *vêt*, dar cu înțelesul de : a spune (despre care cu alta ocaziune) s'a formată latinulă *profiteor* spună, mărturisescă; aci adaugă numai, că în frasologia lui F. Wagner *profiteor* are înțelesul și : *doceo*, ung. *tanitok*, nemț. *lehre*, adecă a învăța pe cineva, și din acestă *profiteor* e : professoră, învățătoră. Astfelă aci aflămă pe *vid* strămutatū în : *fit*, și *fes*.

2. In latina.

Rădecina *bad* respective *vad*, privită ca derivată ni dă un fenomenă limbistică pentru limba latină (și grăcă) căci acestă *v* s'a schimbată în *u*, după cum se scrie, și s'a susținută cu sonul *v*, după cum se pronunță celă puțină în scólele din Ungaria.

Deci din *vad* avemă *uad*; din acestă *uad*, punenduse *s* înainte s'a făcută latinulă *s-uad* eo, eu dau sfatū, consiliū, și *d* trecendū in *s*, s'a făcută adjectivulă *suasus*, *subsuasio*, — ce le respundemă; *svadeo*, *svasus*, *sfasio*.

Din *suad*, *svad* *v* trecendū în *f*, și *d* în *t*, e la noi *s-fatu*-escă subst. Sfatū sfatulă e sinonimă cu învățatură, sfătuesci adecă : înveți pe cineva ca să facă bine. E curiosă că în limba magiară a remasă totă o rădecină pentru *doceo* (*tanitok*) *disco* (*tanulok*) *suadeo* (*tanácsolok*); dar și la noi *vet* în trei înțelese și apoi *vet* s'a schimbată și în *fat*, pentru sfatū.

Latinesce *consuesco*, me dedană, me îndatineză, me învăță; aci înainte de sufixulă *esco* a perită consonanta *d*, dar în supină revine cu litera *t*, *consuetum*, respunsă *con-s-vet-um*; așa *t* se reafă și în substantivulă derivatū : *consuetudo*. *Desuesco* me desvătă. Aci dară avemă de însemnată : *suet* respective *svet*, aceeași formă ca în românesculă : în-vet, desvet; dar sonulă lui *t* a trecută în *ț* și respective există ună *i* môle după *t*, și acelu *ț* a înmuată pe *t*, dar firește sună silită și eă ca să scriă cu cođi la literă, pentru dragulă model.

3. In greca.

Și în greca aflămă pe *vid* sanscritulă, decă scimă, că grecii pe *v* din începută adeseori l'au strămutatū în atare

vobală, p. e. οἶνος lat. *vinum* (vin de beuf) οἶκος lat. *vicus* (sat, o parte din sat) ὄχος trăgătoru, a) latinesce: *veho*, eu trag; b) nemţesce *wag-en*, car, ce se trage, cocia.

După dicţionarul greco germanu alu lui B. F. Rost, εἶδω la greci: sciu, înţelegu, cunoscū, experiezū, şi încă începēndū dela Homer (pela 950 înainte de Christosu) infinitivul εἶδεναι, épice: ἰδμεν şi ἰδμεναι participiul εἰδως perf. οἶδα. Bopp (pag. 261) pe acestu οἶα 'lu indentică cu *vēda*; deci εἶδω e egalū cu: *vid*.

4. In limbile germanice.

a) În limba gothică: *wait* (eu sciu); *witum* (scimū); *wissa* (sciutū), *witands* participiu presinte, sciutorū, *witan* (a sci); *wita* (observezū) Béla Szanyi Goth nyelvtan pag. 28.

b) În limba vechiă borusa, *waidimai* (noi scimū), *waiditi* (voi scii).

c) În limba engleză. Acēsta în fondū e germană dar are forte multū materialū romanicu şi celticu. — *Wisdom*, înţelepciune, cumintia; *wise*, înţelept; *wit* (nemţesce *witz*) şi pricepere, minte, omū de spiritū. *Witted*, priceputū, cuminte. *Wittiness witz* nemţ. şi pricepere; *witty*, plinū de spiritū.

d) În limba nemţescă; *Weise* înţeleptū, omū filosofū, *wissen* a sci, *wissenschaft* sciinţă, *witz* franc. *esprit*, *pointe*; *witzig*, celū ce vorbeşte cu spiritū, ingeniosū.

Astfelū în limbile germane nu se află înţelesulū: învētū.

5. In limbile slavice.

a) La slavī: *vēmi*, scurtatū din *vēdmi*, sciu; *veste*, scire.

b) La poloni: *wiedzeme* sciinţă; *wiadomca* (c-t) *wiadomiec* cunoscătorū, *wiadomic* a face de a cunósce; *wiadomy* espertū, cunoscutū; *wiedziec'* (c'-cī) a sci, nemţ. *wissen*, *wiedza* cunoscinţă, sciinţă. La poloni a învēta pe cineva: *uczyc*, învētatū *uczony*; instrucţiune, lecţiune *uczba*, *uczen* învēţacelū (*ucenic* cândva şi la noi) şi astfelū pentru învētū e altă rădecinā.

c) La boemii; *věděti* a sci, — *wedomi wedomost* scire, sciință; *weda*, sciință, *wěd*, *wid* în imperativ; sci tu; *wěd* scire, sciutor; *wědec* sciutor; *wědeni* a sci, *wědny* științific, *wědomi* sciință. Până-ce *uceni* e învățătură, *uceni* școala, *ucenic* scolar, *učitel* învățăcel, *učitel* învățător, *ucenec* învățat.

d) La slovacii din Ungaria de sus, *wedjet* a sci, *wjet* (contras) sciu; *wedz* imperativ sci tu *uciť sa*, a învăța.

e) La sârbii nu se află cuvântul din rădăcina cu înlesul: *doceo*, *disco*, *scio*; *snati* a sci (din o rădăcină cu *nosco*, *notus*); *učitel* învățător, *ucenic* învățăcel, *ucevan* învățat.

Deci nici la slavi nu se află rădăcina cu înțelesul: învăț.

6. În limbile celtice.

Limba celtică s'eu gallă vechiă nu e mult cunoscută, isvórele pentru ea s'unt autorii vechi latini și greci, apoi nesce inscripțiunii și glosarie, dar ađi s'unt recunoscute de limbii celtice a) baschica din Spania, ce a remasă dela celtiberi; — b) britanica s'eu bretona din Bretagne în Franca, ce a remasă dela Gallii nerómanisai, c) gallica s'eu vallica și cimbrica în Irlanda și Anglia, ce a remasă dela Gallii și Bretonii emigrați în unele părți a le acelor țeri.

Maí nainte de tóte trebuiă să arētă un fenomen limbistic în aceste limbii, carele se arētă acuși într'o formă, acuși întralta, și prin deslucirea aceluia, vom pricepe materialul pentru tema de față.

Acel fenomen e, a) că *g* se pune înaintea cuvântului, ce se începe cu *v*; b) că *g* uneori cade și rămâne *v*; c) că *v* uneori cade și rămâne *g*, și acesta e așa la cuvinte diferite, precum totu la acelu verbu schimbându-se modurile, timpurile etc.

Maí înteu cuvinte separate: *gwener* la gallii și bretonii: Vineri*) și dina Venus; *gwen* și *gwin*, la Gallii și Bretonii, vinu

*) Vasile Vaida în „Tribuna“ din 1890 Nr. 85. în materialul jargonu de dialectu s'elagianu arată cuvinte unde românii bagă *pe g* după *b* dela începutu p. e. bghiciulesc prețesc; bghicău cătușă; bghiuță osendă; bghir bir; bghiruesc, biruesc, etc.; eară în Nrul 90, *g* după *b* din a doua silabă, ibghesc iubesc, și precum se vede, nu în cuvinte curatu românescl.

(de beutü) *gwine* gal. vênëtü; *gwel* breton. vëlü; *gwennett* și *wennett*, banü de valóre (*v* trece în *f*, și *p*, de aci: finanță fenic, pfenig, pénz și de aci: ban (paraoă); *gwiska* și *visca* a înverti, îmbrăca, de aci la noi în cărți mai vechi: *invescutü*: *gwir* br. gall. *vraî* fr. *verum* lat. adevărü, *gwiridnez* bret. veritate. Fără *v* aflămü *gouin* și *guin* br. vin, *guner* (gwener) Venus. *Gezur* și *gwezur* la baschi, minciuna (din *vid* a spune, a vorbi*).

Wilhelm Obermüller (Deutsch-keltisches Wörterbuch I. pag. 27) ȕice: *wischnu* (vis nu) la Indi e ȕeu, dela acesta la germani e *wodan*, numele omului de sciință. Celtica *gwyddon* seü *quiddion* din cimbriculü *gwidd*, nemț. wissen, a sci; *don*, *dion* înseamnă omü, deci de sciință, învêtäturä.

Sub 1, vorbindü despre sanscrita, amü arêtatü pe Buda a) cu înțelesü de învêtatü, b) ca ȕeu, ce înseamnă sciutorü; amü arêtatü pe *vêdas*, ȕeu cu înțelesü sciutorü. În *vis-nu*, *vis* purcede din *bad*, *vid*, — și *wodan* asemene, unde *an* înseamnă om chiar ca și la noi, p. e. munte, munte-an. În citatulü celticü: *gyddon*, — *gwid-dion*, lăsändü pe *g* afarä reafämü pe sanscritulü: *vid*.

Totü Wilh. Obermüller la loculü citatü adaugä: În gallica: *fod* înseamnă: a sci. Deci aci *b* a trecutü în *f*, *a* în *o*, — și astfelü = *bod* = *fod*. — Hugo Schuchardt în „Romanisches und Keltisches Berlin 1886 ȕice: „*Ofyddion*, Männer der Wissenschaft, adecä: ómeni de sciință, ómeni învêtäți. Aci pe *o* ilü aflämü fără ca să se țină de rădecinä, și la noi se aflä astfelü mai de multeori; *fyd* e identicü cu *fod* — *bod* de mai susü și respective cu *bid* — *vid*, *gwid*. Bopp (pag. 362) ne spune, că la hiberni (irlandezi) *fêth* înseamnă sciință, instrucțiune, *fiot*, cunoscință, arte; deci aci avemü rădecinä derivatä: *fet*, — și diftongitä: *fiot*, unde *fet* e egalü cu *vet* din con-

*) Eu amü auȕitü *gin* în locü de vinü. Vasiliu Vaida în „Tribuna“ Nr. 90 din 1890 comunicä 'i ghin ibghiu la beutü; adecä e vinü plăcutü la beutü, — unde aflämü; ghin = vin. Acêsta și nota de mai nainte demusträ atare celticismü în limba nósträ.

suet-um, vet, în în-vêt. G. F. le Gonidec (in Grammaire celtobretonic Paris 1839 pag. 2, 7 și 135) aduce verbulă: *gouzut* fr. *savoir*, a sci, a înțelege, a pricepe, a esperia. E ună verbă irregulară.

Prima persoană e: *gouzonn* și autorulă în notă face observațiunea că *gouzonn* e contrasă din *gwézon*, mai departe notéză, că *g* se perde în timpurile, cari sântă precedate de o particulă, ce nu se desparte de verbă, p. e. conjunctivulă: *ra wézin*, ca să sciă. Rădecina verbulă e, *gwez*; (*z* între vocale sună aprăpe ca *s*, — la capetă ca *t*). — Rădecina *gwez* se susține în imperfectă, perfectă, futură, imperativă și participiulă pasivă, carele e *gwézet*, sciută cunoscută. *W* pere în indicativă timpulă presinte, în timpulă condițională și în infinitivă, și uneoră *w* se schimbă în *ou*, *o*, — astfelă e: *gouzonn*.

Deci după acésta formă avemă: *gwez*, adecă *vez* = veț.

Bopp la pag. 362 đice: *gwiz* la Cambri, bretoni, însemnă: sciință, instrucțiune. — Gonidec la pag. 45, arată: *gwiziek*, savantă, învățată, espertă, din rădecina *gwéz*. *Ek* din *guiziek* însemnă omă (*ek* în alte forme: *ac*, *ic*, *oc*, *uc*, omă la Celți). *Gwidre* la bretoni malițiă ingenioasă, istețiă blăstemată, — franc. *ruse*, astuțiă.

Bullet (in Memoire sur la langue celtique tomulă ală II-lea) are: *gwez* la bretoni, a sci, a cunosce, a avé cunosciință; *me gwezo*, eu sciă, *gwez* sciință, *digwez* la bretoni, fără de sciință, — adecă ignorantă. *Di* e prepozițiune privativă, cum se află în limbile romanice, și la noi asemenea prepozițiunii *des* p. e. totă învățulă și are desvêțulă.

Bullet continuă: Verbulă *gwez* câte odată se conjugă ca verbă regulară, căci se đice: *me gwezo*, eă voiă învăța; câte odată e irregulară, și atunci *i* se adaugă *out*, (în locă de *bout*), *gwezout* a sci, a cunosce, a avé cunosciință; și apoi *we* se schimbă în *ou*, *gouzout*, a sci a cunosce. Într'o carte bretonă — đice Bullet — se află și: *goeza*, *goéza* cu sensă de a sci, a cunosce. Totă la Bullet se află *gwidded* la galli a cunosce; *gwiddawc* la galli, celă ce scie, sciutoră, *gwiddiec*

bret. sciutoră. *D* trece în *s*, *guys* e sincope din *gwyddys* la galli, sciută, cunoscută; *gwys* la cornvalesi (Gallii din Anglia) cunoscută, celebru, *gwys* la galli, a face de a cunoșce, *w* pere, *gouez* bret. cunoscută, *gout* bret. verbulă, a sci; *gouzont* br. a sci, a cunoșce, *gouzvez* br. a sci.

Celții seü Gallii au emigratü din Asia în Europa, și anume din Asia dela amedii de pe locurile pe unde au fostü Arii, deci apröpe de Indi, de pe locurile pe unde adii e Afganistanü și Iranulü, și pentru acösta în privința materialului limbei staü în legäturä cu Indo-Arii seü Indogermanii, mai de apröpe, Gallii locuindü în Gallia și alte pärti ale imperiului romanü, au influințatü asupra limbei vulgare a poporului romanü vechiu, și de aci gallismulü în limbile romanice.

Din cuvintele înșirate în mai multe limbi, în privința rădëcinilorü derivate resultä, cä pentru cele trei înțelese: *doceo*, *disco*, *scio* se aflä formele: *bod*, *bud*, — *fes*, *feth*, *fit*, *fod*, *fyd*, — *put*, — *ved*, *vid*, *wyd* *wet*, *vet*, *veř*, *wit*, *witz*, *wis*, *uad* (= *vad*) *uas* (= *vas*) *eid*, *oid*, *vod*, *wez*, *wiz*, și diftongite: *waid*, *void*, *wait*, *weis*, *wiad*, *wied*, — *fiot*. Se aflä și alte forme pentru alte înțelese a rădëcinei originale *bad*.

Formele în limbile germanice și slavice dau înțelesulä: a sci, a cunoșce; numai formele în sanscrita și în limbele celtice dau înțelesele ce se reafä în cuvëntulü românescü: *invëřü*, *invëřatü*, și aceste suntu în sanscrita: *kovida* *invëřatü*, *vaidya* *invëřatü*, *bud* și *vid* *invëřü* (pe cineva) *buda* *invëřatü*; earä în cele celtice: *gwidion*, *gwyddon*, *ofyddon*, omü *invëřatü*, unde *dion*, *don* însemnä omü; *gwez* eu *invëřü* ceva, *gwiziek* omü *invëřatü* unde *ek* însemnä omü.

Dupä aceste se vede, cä *veř* din *invëř* și dupä literä și dupä înțelesü e indenticü cu celticulü *gwez* — *vez* = *veř*. În acestü modü verbulü românescü *inveř* e unü cuvëntü celticü romanisatü prin prepozițiunea *in*.

Readucëndu-ne aminte de Bopp, carele a řisü, cä *vid*, ca verbü causativ însemnä *facere, ut aliquis sciat*, adecä a

face, ca cineva să scia, — e atâta câtă: seî învățu eu, ca eu să sciu ceva, seî învățu pe altul, ca el să scia ceva — astfel vedem, că conceptul se referă și la știință, pentru-ace pricepem, că din *vid (bad)* în limbile germane și slavene s'au formată cuvinte referitoare la: știință, cunoștință.

Dr. *Atanasiu Marienescu.*

ȘTIINȚA ÎN ȘCOLĂ ȘI AFARĂ DE ȘCOLĂ.

II.

Știința fiind formulată, după cum s'a arătat în Nrul precedent, în sisteme logice, este dată numai în formă de totu abstractă și ca atare recere dela cel care voesc să și-o însușască, un grad înalt de dezvoltare spirituală și o îndemânare deosebită spre a se pute în aceea pe deplin orienta. Numai dacă se vor împlini aceste două condițiuni se va pute și susține, că știința poate trece în carne și sângele — decât ni-e permis să ne exprimăm astfel — cel care se ocupă cu ea. În etatea prunciei și chiar și a juneții nu se poate admite, că ar fi posibil să le găsească pre acestea întrunite la o persoană, al cărei spirit încă nu este dezvoltat, ci are de aci înainte să se desvolte. Și tocmai împrejurarea acesta ne face să ne dăm seama asupra modului cum am pute să satisfacem și pretențiunii, după carea îndatorați sîntem să facem intrare științei în școală și încă în etatea prunciei, și de altă parte să ținem cont și de pedecile, ce ni să pună în cale la împlinirea acestei datorințe, prin însași dezvoltarea spiritului. Acestor două pretențiuni juste numai atunci se va pute să satisfacă, când singuraticile discipline de învățământ vor părăsi *forma și mersul lor logic*, precum le este dat de știință și se vor acomoda mai mult scopurilor școlii, decum se face acesta în școală acum. Numai întemplantându-se acesta se va adevăra că școala modernă se apropie de realizarea unui învățământ educativ

și că lucrează chiar în spiritulū aceleia, dela care a emanatū idea unū atare învățământū, și care însuși astfelū se esprimă: „A statori o pedagogiă, care să fiă liberă de erorile psihologiei vechi și liberă de îndatinarea învățaților, cari predatū sciința lorū necondiționat așa, după cum o au ordinatū și formulatū pentru trebuințele lorū, a fostū punctulū principaltū de vedere, pre care l-amū urmăritū în cartea mea“ ¹⁾.

Fiindū odată faptū, că sciința după cum ea să găsească depusă în cărțile de scōlă este cuprinsă în abstracțiunī, urmēză în modū naturalū, că cu predarea aceleia nu să pōte începe de acolo fiindū acēsta în contradicere cu dezvoltarea naturală a spiritulū. Spiritulū omenescū și primesce nătre-mēntulū seū din afară, din viēta naturei și din viēta omenescă, cari i se deschidū, ca totū atâtea comori bogate, de o valōre adevērată, dar nu mai puținū unele și de o valōre problematică. Aici întâlnește elū cu privirile sale obiecte concrete, fenomene, lucrări de mână omenesci; aici observă elū faptele și acțiunile omenesci dimpreună cu diferitele dispozițiuni sufletesci, de cari acelea sūntū însoțite, cu unū cuvēntū totū ceea ce există pōte să fiă unū obiectū altū privirilorū și cercetărilorū sale. Lumea este o carte deschisă pentru fiă care mīrītorū și are nūmai să *privescă bine* într'ēnsa pentru ea atātū câtū s'au estinsū privirile sale sufletesci să și devină o parte a cunoscințelorū sale. De câte-orī și îmbogățescē omulū cunoscințele pre calea acēsta, totdeuna obiectulū cunoscințelorū sale e multū puținū concretū și spiritulū nu i se dă de a gata, ci este silitū, ca ceea ce și câștigă să și câștige prin activitate propriă. Stă apoi în libera voiă și putere a acestuia, ca elū să prelucre materialulū de cunoscințe, să lu aranjeze într'unū sistemū bine organizatū, ca apoi din o atare lucrare spontană să resulte o cultură basată. *Concretulū* este decī *punctulū de plecare*, ear' *sistemulū abstrasū* este *sfirșitulū lucrării spirituale*, prin carea ne înmulțimū și îmbogățimū mintea.

¹⁾ Herbarts Päd. Schriften (Willmann) I. Bd. 328.

Nóue nu ne este dată posibilitatea, ca pre calea esperienței să ne câștigămú tóte cunoscințele și dacă amú fi avisați numai la acésta, atunci arú fi de totú mărginite cunoscințele nóstre și nice nu arú fi posibilú a zidi mai departe la opera culturală a omenimei și prin urmare nice nu s'arú mai puté vorbi despre anumite grade culturale în vieța popórelorú. De aci suntemú avisați a ne folosi de esperiențele altora, din alte locuri și din alte timpuri, pre cari le găsimú depuse în monumentele culturale ale vremurilorú trecute și ale timpuluí, în care trăimú. În scólă nu putemú să ne ocupámú cu tóte productele culturale, ci avemú să alegemú din acestea, pre cari le pretinde scopulú unei scóle, ce are menițiunea de a da o cultură generală. Ceea-ce se unesce însă cu scopulú scólei trebuesce și acomodatú acestuia, altcum orí-și-ce muncă remâne zădarnică.

Înainte de a vorbi despre modulú cum are să fiă întocmită sciința din diferitele obiecte de învățământú pentru ca mai cu succesú să lucre întrú realisarea scopuluí amintitú, să vedemú în ce consistă acestú scopú. Sub scóla, despre carea s'a făcutú menițiune mai de multe-orí în cursulú acestorú cercetări, înțelegemú *scóla educativă* ear nu *scóla de specialitate*. Aceea scólă are să tindă prin toți factorii sei culturali spre unulú și același scopú adecă: spre a da elevilorú ei incredințați o cultură cu direcțiune pronunțată spre totú ce e *bine, adevératú, frumosú, nobilú, onestú*, etc., cu unú cuvântú spre *moralitate*, séu vorbindú în terminí pedagogici, ea are să lucre într'acolo, ca în spiritulú elevilorú să prindă rădăcină *bazele unui caracterú religiosú-moralú*. Tóte mijlócele, cu cari dinsa lucră aú să fiă astfelú întocmite, încátú din o conlucrare armonică a acelora să resulte același efectú. Nice unui obiectú séu mijlocú de învățământú nu-í este ertatú, să servescă directú, decátú scopuluí supremú, deóre-ce altcum, scóla 'și perde caracterulú ei educativú. Tóte cunoscințele pe cari le împărtășesce elevilorú sântú numai *mijlóce* pentru ajungerea unui scopú mai înaltú; ele nu potú să fiă *însele*

scopul învățământului, ci au să fie subordonate. Școala împrumută acele cunoștințe din știința sistematizată și ele în calitate de aceasta devin discipline de învățământ. Între aceste discipline trebuie să se stabilească un raport de coordonare și subordonare. Prin această școală și primesce o înfățișare organică în partea internă a ei în privința singularităților obiecte de învățământ. Obiectele de învățământ nu pot însă să de decît *idei, cunoștințe, noțiuni*. Aceste trebuiesc astfel prelucrate și întogmite, încât din acelea să rezulte anumite *voințe morale*, care rămân constante sub orî și ce împrejurări ale vieții, în condiții diferite sociale, climatice, fizice și psihice. Căci numai succedîndu-ne a stabili în mintea elevului anumite *principii morale de acțiune*, ne-a și succesul a lucra în sensul școlii educative, care tinde a face mai bună viața morală a indivizilor și a societăților.

Prin lucrările sale școala nu poate deodată să-și ajungă scopul atins mai sus, ci ea poate numai să producă în spiritul elevilor o dispoziție sufletească foarte apropiată de acel scop și anume ea poate să desvölte *un interes multilateral*, numit interes pedagogic. Desvoltarea acestui interes pretinde, ca noi să ne abatem *dela forma* în care sînt depuse *cunoștințele în sistemele științelor*, care nu sînt în stare să captiveze în etatea prunciei, după cum acesta o pot la un om de specialitate, la care interesul e deja desvoltat. Acest interes nu să va pute desvolta atunci, dacă se va urmări metoda abstractă dogmatică, după care e ordonată știința în cărțile de școală, ci din contră atunci, când elevul va fi pus ca însuși pre o basă concretă foarte largă să se ridice la abstracțiune. Să cercăm a aplica acest adevăr metodic la diferitele obiecte de învățământ și să vedem întru cât prin aplicarea lui s'ar schimba mersul logic stabilit de știință.

După cum s'a vădit în partea primă, în științele naturale descriptive *calea urmată de știință e tocmai contrară cu pretențiunea noastră de a purcede dela concret, deore-ce*

împărății, clase, ordinii sîntu numai noțiunii abstrase din mulțimea de indiviși. În această mulțime s'a aflatu, că unii indiviși sémănă în multe privințe la olaltă, și lumea învătăată a căutatü după toți indivișii și i-a grupatü la olaltă, formändü genuri. Cercetändü mai departe a constatatü, că și între grupele acestea esistă öre-care asemănare și așa acele, ce avëu asemănare, aü fostü cuprinse sub o singură grupă și pre calea acésta s'a formatü noțiunea de familiă. Grupändü mai multe familii, la olaltă după caracterele lorü înrudite a ajunsü la noțiunea ordine și dela acestea la clase, dela clase la tipuri, și numai mai în urmă dela tipuri la împărății. Acésta este calea, pre carea a purcesü omulü de sciință la formarea sistemulü sëu; acésta este și calea cea adevărată pre carea spiritulü omenescü ajunge a se îmbogăți cu noțiunii de pe diferite terene ale vieții omenesci. Dacă cineva nu a purcesü pe calea acésta, dacă noțiunile sale nu s'aü formatü pre basa concretulü, atunci ele vorü fi numai o povară pentru spiritü, ele nu vorü puté să vină în diferite combinațiuni și să dé nascere altorü produse spirituale mai înalte. În casulü acesta nice în spiritulü omulü nu se va produce aceea dispozițiune sufletescă, de carea este condiționatü ori-și-ce progresü. De aci urméză, că scóla numai atunci 'și va puté ajunge scopulü în punctulü acesta, când ea va pune pre elevii sei să *intueze* individü de individü, să caute *asemănările* și *deosebiri*le dintre indiviși și făcëndü acésta comparațiune să reasumeze notele comune. Prin acésta în spiritulü elevulü s'a desvoltatü o idee generală, în carea nu sîntü cuprinse particularitățile ideilorü câștigate la fiă-care individü. Procederea acésta imităzä întru tóte desvoltarea naturală a spiritulü și în felulü acesta este capabilă de a desvolta unü interesü deosebitü în elevi. Mai este de a se considera și aceea, că aici spiritulü este pusü în continuă activitate și pururea deșteptă totü atâtea cerințe pentru desvoltarea unü interesü pedagogicü.

În ramulü sciințelorü naturale esplicative, fisica și chemia, încă a purcesü omenimea dela fenomenele, ce se observă în

natură și observându ađi unul, mâne altul, a ajunsu la convingerea, că anumite fenomene *se succedú după óre-care regulă*, că ele se raporta una cătră alta, după cum se raportă cauza cătră efectú séú efectulú cătră cauză. Causalitatea arătată mai de multe-ori a condusú la aflarea legilorú *fisice și chemice*. *Esperiența* a fostú *basa*, pre carea punendu-se lumea învățată a pututu numai să afe tóte legile, pe carí ađi le găsimú puse în sistemú, în *fisică și chemiă*. Arú fi deci de totú nenaturalú a voi, ca să le dai elevilorú pe acestea de a gata, cređendú, că poți să le dai mai multú și dóră și mai curéndú, pentru-că deși ai încerca să le dovedesci prin esperimente, totuși pentru elevú rămânú în partea cea mai mare neînțelese și prin urmare aprópe de nici o valóre pentru cultura lui ulterióră. Și aici trebuie să părăsesci mersulú lorú științificú și să începí unde e posibilú a pune pre elevú să *observe însuși fenomenele în natură*, să le *compare* între olaltă și să afe *raportulú de causalitate*, ce există între ele și totú elú să *stabiléscă și legea aflată*. Întru câtú nu este posibilú a o face acésta în natură, datori sântemú a urma în esperimentele nóstre totú pre *calea acésta*.

Totú condusú de unú asemenea modú de gândire, susținemú în *matematică concretulú, ca punctú de mánecare*. Și aici avemú să pornimú dela *exemplele și problemele practice*, date în natură și viața omenéscă și numai după-ce la acestea amú deprinsú spiritulú de ajunsú, apoi aflămú *din acestea regule, formule, teoreme*. În geometriă este *falsă procederea* aceloră, carí începú, spre pildă, cu *definițiunea triunghiului* și numai după aceea tractéză felurile acestora, după relațiunea laturilorú și a unghiurilorú. Călea cea adevărată este a pune pe elevú, ca din întuirea mai multorú triunghiuri în natură să-și căștíge idea unuí anumitú triunghiú, din asemănările făcute între acestea să vină la aflarea felurilorú triunghiuri și numai după-ce a terminatú lucrarea acésta, totú *prin comparațiune* să *abstragă noțiunea* unuí triunghiú și să-í dea definițiunea. De aci și pretinde nóua

metodică ca fețele preste totu să se învețe în scôlă numai prin intuițiunea propriă la obiecte din natură și în specială acêsta se pôte face la corpurile geometrice, de cari încă putemă afla pretutindenea, și încâtu ne este dată posibilitatea sântemū datorī să le căutămū și să purcedemū de aici. La cubū putemū să desvoltămū patratulū, la prismă paralelogramulū, la piramidă triunghiulū și așa mai departe. Aici este indiferentū, cu care din ele începemū, acêsta atârnă dela împrejurările locale, unde ne aflămū. Prin acêsta părăsimū cu totulū mersulū după care sîntū ordinate cunoscînțele geometrice în sciință și luămū tocmai o cale inversă. Nunu-mai aceste cunoscînțe elementare din geometriă se potū desvolta pre basa concretulū, ci chiar și cunoscînțele din trigonometriă. Pentru aflarea regulelorū trigonometrice se dau elevilorū mēsurări de distanțe și înălțimi și la acestea se desvoltă regulele amintite ¹⁾).

În cele până aci arătate amū vēdūtū la unele esemple calea, pre care arū fi să se predee sciințele naturale în scôla educativă. Acêsta este chiar opusă aceleia, după carea ni se dă sciința în diferitele manuale de scôlă.

În tôte obiectele de învățămētū, pretinde desvoltarea interesulū, ca să părăsimū calea *abstractă logică*, și să luămū pe cea *concretă psihologică*. Nu mai puținū în gramatică, și sintactică, ca și în stilistică și literatură. *Regulele gramaticale și sintactice* au să fiă *scôse din limba viuă* și nu trebuie să ne ținemū legați de *ordinea* stabilită de sciință. Cunoscințele din stilistică și literatură nu au să fiă împărtășite elevilorū după vre-unū manualū ci ei au să fiă conduși a le afla înșiși din esemple și din ocuparea cu diferiți autori clasici. Numai în modulū acesta vomū putē să stērnimū în elevi plăcere și interesū față de învățatură.

În cercetările de până aci nu s'a făcutū amintire de unulū din cele mai importante obiecte de învățămētū, impor-

¹⁾ Veđi o încercare de natura acêsta in Jahrbuch des Vereins für Wissenschaftliche Pädagogik. XX. Jahrgang. Dresden 1888.

tantă chiar pentru raportul direct, în care se află el cu scopul educației, anume despre religie. Nu s'a făcut amintire mai cu seamă din acel punct de vedere, fiind că noi ne-am ocupat cu forma, pe care o ia știința în școală, era studiul religiei după cum e cunoscut are de obiect credința. Cu toate acestea credem a nu ne abate dela scopul nostru, dacă vom cerceta în câțiva starea lucrului și aici. Dintre toate obiectele de învățământ, ce cad în cadrul studiului religiei, se cuvine să amintim cu deosebire *catechismul*. În acesta sînt cuprinse numai *abstracțiunile* și *sisteme abstrase*, cari astfel predate nu străbat în inimă, ci rămân un balast pentru spirit. Și dezvoltarea acestora trebuie să urmeze calea indicată mai sus, să începă dela exemple. Toate sistemele *religioase-etice* trebuiesc *desvoltate pre baza concretului*. *Esemele concrete* spre acest scop ne ofere *istoria biblică, istoria biserică și istoria profană*, chiar și *literatura*. Aici, în aceste aflăm noi personaje, cari în deosebite situațiuni ale vieții lor ne pot servi ca tot atâtea modele demne de imitat și tocmai la acestea tot în modul arătat mai sus putem să abstragem pentru noi *principii de viață*, cari sînt tot odată și principii pretinse de religie și morală.

În sfîrșit mai avem să amintim, că și în geografie avem să fim conduși de același principiu metodic, de care sîntem conduși și la celelalte obiecte de învățământ. Știința geografiei purcede dela *universul la sistemul nostru solar* și de aci la globul pămîntului, la continente, țări și apoi orașe și sate; așa dara dela *generalul la specialul*. Geografia a fost încă de multă numită o știință, care asociază alte științe, și cu dreptă cuvînt. De aci și pretinde noua Metodică, că ea să fiă determinată în mersul său după istorie. Ori-și-care parte de pămîntul său țără să se tracteze atunci, când să tracteză vre-o epocă istorică, a cărei evenimente s'a desfășurat pe acel loc, deore-ce interesul ore-cum natural, ce-lă aș copii față cu espunerile din istorie, se trans-

plântă și asupra geografiei. Italia și Grecia să se tracteze deodată cu istoria acestor popore; Asia deodată cu resbelele persice; America deodată cu resbelele de libertate nord-americane și cu descoperirile etc. Aceste două obiecte se ajută împrumutată și cunoscințele se concentrează în spiritul.

Totă asemenea se ajută și matematica adusă fiind în legătură cu științele naturale, și știința limbei adusă în legătură cu istoria și științele naturale. Aceste, ca științe formale, au să-și primescă conținutul lor concret din disciplinele amintite și interesul elevului, odată dezvoltată la acelea, trece și asupra acestora. Este greșit din punct de vedere metodic a voi să dezvolti știința obiectelor formale la conținutul cu totul nou și necunoscute. Prin acesta se va schimba cu totul forma sistematică, pe carea le-a dat știința.

Pe baza cercetărilor desfășurate putem acum susține, că școala educativă, dacă e ca să-și realizeze ținta ei ideală, nu poate să urmeze în predarea științei din diferitele obiecte de învățământ mersul acela, pe care l-a stabilit știința, ci este silită să se abată dela el. Motive puternice metodice o silescă la acesta. Calea, pe care am vădit că are să urmeze, este întru toate în consonanță cu dezvoltarea spiritului omenesc atât la indivizi, cât și la némul omenesc. Chiar și în dezvoltarea culturală a omenimei punctul de mănecare a fost concretul, experiența. Toate științele au fost la început cunoscințe, basate pe experiențele singuraticilor și numai mai târziu pe un grad înalt de cultură s'au formulat în sisteme abstracte. În fața acestui fapt, dovedit și de istorie și de viața actuală, nu mai încapem îndoelă, că școala modernă datoră este a părăsi *metoda tradițională științifică* și a îmbrățișa *metoda naturală psihologică*, dacă e ca prin lucrările sale să opereze o reformă salutară în cultivarea tinerei generații.

Dr. Petru Șpană.

MEDARD.

În ziua de optu Iunie după calendarul gregorian se face pomenire în biserica catolică apusenă despre sfântul, alu cărui nume se află mai susu. E lucru teologico-istoric a scirici după influința sfântului *Medard* asupra desvoltărei biserice creștine. Unu incidentu însă este, ce me face să vorbesc aici nițel despre *Medard*, anume că pe multe locuri domnesce în popor credința, că decă plouă în acea zi, atunci ținu ploile șese săptămâni.

Ómenii ușori de minte numesc superstițiuni pe o mulțime de adevăruri, ce le aușim trecendu ca moștenire din neam în neam. Dar ómenii cei scrupuloși, cari adecă scrutează până la originea fenomenului, stau și se intrébă, cum și când s'a născutu în popor acea superstițiune, că plouându în ziua sfântului *Medard* are să plouă șese săptămâni?

De óre-ce lumea progresază, dar întru progresare adereză la principiulu, că ce e bun să păstrăm, ear ce e reu să lăpădam, și noi încă voim să progresăm; de aceea să ținem și noi ce e bun și să condamnăm ce întunecă mintea. Să ventilăm dară credința poporului referitoru la ploua din ziua lui *Medard*!

Dela nemuritorul *Newton* încóce lumea a progresat mai mult, decât a progresat în dóue mii de ani înainte de densus. Prin neperitórele rezultate, ce le-a obținut *Newton* în sciințe, vorbim astăzi despre constituțiunea sistemului nostru solaru mulți înși póte mai siguru decât despre constituțiunea republicei *San-Marino*. Vorbim despre forma, mărimea, constituțiunea fizică a sórelui cu óreși-care încredere de invidiat. Apoi referitoru la pământu ne încumetăm, dar și avem titula să anunțăm în modu profeticu o mulțime de fenomene, cari nu ne desmintesc. Anunțăm pe minutu ivirea eclipselor și a fluxului și refluxului de pe oceanuri, anunțăm cu probabilitate cutremurul de pământu și erupțiunile vulcanice, și nu ne sfim a dice — dar ne spune și

poporul — că la schimbarea lunei se conturbă hotărît echilibrul din aerul atmosferic. Și ce este *Medardul*? Cred că nu fac smintă decât afirmă, că sub *Medard* înțelegem o conturbare neîndatinată în echilibrul din aerul atmosferic. Ear ploî de șese săptămâni de sigură potă avé locă numai dintr'o conturbare estraordinară a atmosferei pământului. Să vedemă acum întru câtă pôte fi conturbată echilibrul aerului atmosferic pe timpul lui *Medard* în modă neîndatinată.

E faptă pozitivă, că tulburarea echilibrului din atmosferă provine mai alesă din influința căldurei rașelor solare. Pe emisfera nordică în luna lui Iunie ajungă mai multe rașe solare și în deosebî pe lângă ecuatoră se încălșese aerulă de pe suprafața pământului chiar până preste 60° C. Acestă aeră ferbinte, fiindă de totă ușoră se înalță oblu în susă, forméză ôreși-cum ună curentă de aeră ferbinte, ce ajunge până susă în regiuni considerabile ale atmosferei. Dar fiind-că în natură spațiu vacuă nu există, de aceea în loculă aerului celui înalțatū de pe lă ecuatoră, trebuie să vină aeră prôspetū din apropiere, adecă din părțile de cătră nordă, seă pe emisfera sudică de cătră sudă. Astfelă se pornescă dară din regiunile polare curente de aeră rece, avëndū la începută direcțiune oblu spre ecuatoră. Scimă însă, că pământulă se întôrce în giurulă osiei sale dela apusă spre resărită și că nu tôte punctele din suprafața pământului aă iuțelă uniformă în giurulă osiei; punctele ce sântă mai aprôpe de ecuatoră se mișcă mai iute, pentru că sântă mai depărtate de osie, decâtă cele de lângă poli, din causă că pământulă e globă turtitū. În urma causei amintite mai susă, pornindă dela polulă nordică o cantitate de aeră spre ecuatoră, aceea întimpină în calea sa locuri, ce aă mai repede iuțelă în giurulă pământului, decâtă cum aă locurile, preste cari deja a trecută. Decî precum corpulă nostru, aflându-ne pe trășură când acêsta se pune în mișcare, arată nesuința de a remăné ceva îndereptă din cauza inerției, totă astfelă din cauza inerției remăné îndereptă și aerulă ce vine din spre poli, și remănerea acêsta se arată cu atătă

mai tare, cu câtă ajunge acelă aeră mai spre ecuatoră, așa că dela regiunile tropice începândă aerulă curge pe suprafața pământului avândă direcțiune dela ostă spre vestă. Ce amă disă însă despre aerulă de pe suprafața, are valóre și despre celă caldă, ce s'a urcată susă în atmosferă, dar chiar în sensă întorsă; adecă dela ecuatoră spre poli curgă două curențe de aeră caldă, cari se îndreptă cu atătă mai tare spre ostă, cu câtă înainteză în regiuni mai depărtate dela ecuatoră. — Aceste două curgeri de aeră seă vânturi le numescă omeni vânturi passate și se întimplă pe emisfera nordică mai alesă în Iunie, ear pe cea sudică în Septembrie. Navigatorii Spanioli, începândă dela insulele canarice, nici nu se mai interesază de năile loră, căci vântulă passatū le mână directū spre Antile, fiindă vîslele întinse și împregiurările atmosferice normale.

Pământulă nostru în 2 părți din trei este acoperitū cu apă și apele aceste din cauza rașeloră solare evaporéză neîncetatū și aburiī se înalță în atmosferă. Prin urmare atătă vântulă passatū, ce vine din spre poli, câtă și celă ce trece pe deasupra dela ecuatoră spre poli, cuprindū în sine cuantități însemnate de aburi, ceștia mai caldi decâtă cei ce se află în vântulă passatū de pe suprafața pământului.

Între împregiurări normale vânturile passate și percurgă calea loră fără ca să se conturbe unulă pe altulă. Dar adeseori se ivescă împregiurări nenormale, și prin aceste se conturbă forțe echilibrulă aerului atmosfericū. Împregiurări nenormale ară fi spre esemplu prea marea evaporare a apeloră de pe pământū, seă apropierea extremă a pământului de cutare corpū cerescă, seă chiar și constituțiunea fizică a sórelui, după care rașele solare nu sîntă într'o formă de intensive, nici în lumină nici în căldură. Acestea și d'al d'estea împregiurări potă face ca vântulă passatū, ce trece pe susă prin atmosferă, să se plece prea tare spre pământū și să se în-tălnescă și să taie prin cestăaltă, care suflă de cătră poli. Prin acésta firesce se conturbă echilibrulă atmosferei de nu

póte fi reabilitatú decátú dupá sêptemâni întregi; de aici provine apoi, cá în acestú intervalú domnescú ploí îndelungate și neîndatinate. Acésta conturbare atmoferică are locú mai alesú în prima jumetate a lunei lui Iunie, și fiind-cá de sfântulú *Medard* se face pomenire chiar la mijloculú primei jumetáți a acesteí luni, poporulú, de sigurú basatú pe observațiuni îndelungate, a susținutú și susține, cá decá plóuá în ziua lui *Medard*, atuncí ținú ploile șese sêptemâni.

Nu este dar credința deșértá acésta afirmațiune, *ci este unú adevêrú ceva prea esageratú*, pe carele avemú sá-lú înțelegemú așa, cá ivindu-se ploí camú pe timpulú cândú e ziua lui *Medard*, avemú sá ne așteptámú la ploí îndelungate cu atátú mai vêrtosú, cu câtú vorú fi presentí și alți factori de ai naturei, cari sântú acomodați de a contribui la conturbarea echilibrului din aerulú atmofericú.

Cátú pentru anulú acesta, în multe locurí din patria nóstrá în numita zi a plouatú, și poporulú a đisú cá vorú fi ploí șese sêptemâni. Ploile aceste le esplicámú decí, dupá cele amintite astfelú, cá mai pe timpulú acela a fostú pleniliniu, ceea-ce conturbá ecuilibrulú atmofericú, de altá parte éráș aflámú, cá regentulú anului, planeta Marte, chiar pe atuncí a ajunsú în cea mai aprópe distanță de pámêntú, prin urmare și ea, prin atracțiunea sa, a contribuitú la acea conturbare de echilibru atmofericú. Vorú mai fi póte și alte cauze, de exemplu mișcámintele calorice din internulú cójii pámêntului etc. cari tóte daú o acțiune puternică, ce se concentrá în încrucișarea vênturilorú passate.

Sá nu desprețimú dará credințele numite deșerte, cáci parte mare din ele sântú efluxulú unorú esperiențe îndelungate ale poporului, și prin studiarea lorú criticá ajungemú a cunosce starea culturalá a respectivelorú popóre, ce le-au creatú, dar póte cá ajungemú și la alte rezultate interesante.

Teodorú Ceantea.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 108/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 13 Iunie a. 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-preș., E. Măcellariu, Z. Boiu, Ioan Popescu, Ioan Hannia, Parteniu Cosma, I. G. Popu, Ioan Crețu, G. Candrea, cassaru, N. Toganu, bibliotecaru.

Secretaru: Dr. I. Crișianu.

Nr. 47. D-lu Valeriu Bologa, dirigentu alu filialei „Albina” din Brașov, prin hârtia dto 28 Maiu a. c., trimite pe lângă conșpectu, actele, în număr de 480, referitoare la viața și mórtea reșosatulu vice-președinte alu Asociațiunii d-lu Iacobu Bologa, pentru folosire la compunerea biografiei acestuia, conform hotărîrii adunării generale dto Abrudu 6 Augustu 1888, pe lângă rugarea: să i se confirme primirea, ear după folosire să i se retrimită actele. (Ex. Nr. 98/1890).

— Actele subșternute se transpunu comisiunii exmise din sinulu comitetulu cu datulu 18 Septemvrie 1888 sub Nr. 282/1888 cu însarcinarea, de a compune biografiile decedaților conducători ai Asociațiunii. Întrarea actelor la comitetu s'a adevăritu pe cale presidială.

Nr. 48. D-lu Mihaiu Andreica, cassarulu despărțemântulu VII (Abrudu), prin scrisoarea dto 11 Iunie a. c. trimite suma de 232 fl. 45 cr. intrată ca taxe dela membrii vechi și noi din numitulu despărțementu, cu rugarea, să i se cuitzeze primirea, ear membriloru noi să li se estradee diploma (Ex. Nr. 103/1890).

— Se adevăresce primirea sumei de fl. 232.45, care s'a transpusu la cassa Asociațiunii pentru contare și manipulare. Membrii de nou înscriși voru primi diploma îndată după urmarea aprobării adunării generale proxime.

Nr. 49. Cassarulu Asociațiunii, d-lu G. Candrea, prin scrisoarea dto 13 Iunie a. c., respundendu la însarcinarea primită pe cale presidială cu datulu 26 Aprilie a. c. sub Nr. 78, arată, că a vëndutu d-lui căpitanu Pantaleonu Lucuța unu captorașu scosu din folosirea Asociațiunii, care ca nou a costatu 6 fl. 50 cr., cu prețulu de 5 fl. 57 cr., pe caru i-a administratu la cassa Asociațiunii sub Nr. jurnalulu 130.

Încătu privesce însarcinarea primită, de a opina dacă e neapăratu de lipsă și dacă se pôte deschide pivnița de sub localulu menitu pentru spitalu în casa Asociațiunei Nr. 8 strada Morii, d-lu cassaru e de părere, că totă lucrarea, pe lângă aceea că e costisitoare, aru fi nefolositoare, mai alesu în vederea, că pivnița și fără

ușa, ce ar fi a se introduce, are resuflătoare și astfel nu amenință cu deteriorarea edificiului. (Ex. Nr. 104/1890).

— Raportul d-lui casar, G. Candrea, se ia cu aprobare spre știință, atât în ceea ce privește vinderea cuptorului scos din folosire, cât și în ceea ce privește rămânerea pivniței în starea ei de mai înainte.

Nr. 50. Direcțiunea școlii civile de fete prin hârtia dto 8 Iunie a. c. Nr. 55 așterne spre revisuire procesul verbal din conferința corpului didactic dela 7 Iunie a. c., în care se cuprinde, între altele, și programa examenelor de vară, statorite pentru anul acesta (Ex. Nr. 106/ 1890).

— Cuprinsul procesului verbal subșternut dimpreună cu programa examenelor, se ia cu aprobare spre știință.

Nr. 51. În legătură cu cele cuprinse la punctul precedent, comitetul decide:

— Să se eximită, în calitate de comisar, la examenele publice ale școlii civile de fete dela finea semestrului al II-lea al anului școlastic 1889/90, președintele Asociațiunii, totodată și delegat al comitetului în afacerile școlare, d-l George Barițiu, avându despre rezultat a face raportul comitetului.

Nr. 52. Urmăz la ordinea zilei raportul comisiunii exmise din șeful comitetului cu datul 16 Septembrie 1889 sub Nr. 296 cu însărcinarea, de a face comitetului propunerii relativă la modul: cum ar fi să se execute mai cu folosul concludul adunării generale dto Făgăraș 16/28 August 1889 Nr. prot. 23 și anumit, cum ar fi să se folosescă suma de floreni 1000, votată pe anul budgetar 1890 pentru învâțirea literaturii populare române, și în fine care ar fi planul cel mai corăspundător pentru organizarea viitoare activității a Asociațiunii pe terenul literaturii numite.

„Pornind din acel punct de vedere, că sumele de bani votate de Asociațiune spre scopuri literare să pótă fi întrebuințate în modul cel mai folositor în dezvoltarea sistematică a literaturii și a culturii în școlă pe calea învățământului de o parte, eară de altă parte fiind un lucră notoric că în școlile medii române din patriă încă până astăzi se simte mare lipsă de manuale corăspundătoare tipărite din anumite obiecte de învățământ; fiind mai departe un lucră totu așa de cunoscut, mai ales pentru cei ce au ajuns în contact cu profesorii dela numitele institute de învățământ, că nu atăta lipsa de puteri literare, cari să compună atari manuale, cât mai vartos lipsa de mijloce a se eda în tipar manualele de lipsa în limba română, aduce cu sine, că încă până astăzi să se folosescă în școlile medii manuale compuse în altă limbă, mai ales în cea germână. se u manualele necorăspundătoare să se completeze prin odioșele manuscrise, cari de altmintea suntu și oprite strins prin decrete ministeriale: majoritatea comisiunii, reprezentată prin președintele Asociațiunii, d-l G. Barițiu, și prin vice-președintele Asociațiunii, d-l Dr. Ilarion Puscariu, face, cu

privire la modul de întrebuințare a sumei de 1000 fl. votată de Asociațiune pe anul 1890, următoarea propunere:

1. Asociațiunea publică premii de câte 300—400 fl. pentru manualele cele mai bune edate în tipar în limba română, de care se va constata trebuința în școlile medii.

2. Spre acestu scopu comitetulu Asociațiunii se pune în conștategere cu corpurile profesoriale dela numitele școle, eventualu cu ordinariatele bisericesci, sub care substaū acele școle, pentru constatarea manualeloru, de cari se simte mai tare lipsă, intelegându-se de sine, că aceloru ordinariate, ca organe de suprainspectiune școlară, compete introducerea aceloru manuale premiate în școlile medii, ce le substaū;

3. Manualele censurate, aflate de bune și premiate de Asociațiune, rămănu proprietatea rezervată a autoriloru, cari sântu însă obligatți, că cu premiulu câștigatū să le dea în tipar sub propria ingrigire.

4. Încătū din suma de fl. 1000 votată, ce stă la dispozițiunea comitetulu spre scopuri literare, după distribuirea de premii pentru manuale, aru mai prisosi o parte, aceea se rezervă pentru premiarea elaboratelor de valore literară, ce ar incurge la comitetu din partea autoriloru pentru publicare în foia Asociațiunii seū în broșuri separate.

Față cu acestă propunere a majorității din comisiune, membralu acesteia, d-lu Ioanū Popescu, prim-secretarulū Asociațiunei, presentă propunerea ce urmază:

„Pentru realizarea intențiunii, pentru care adunarea generală a Asociațiunii a votatū 1000 fl., imi iau voia a propune următoarea modalitate:

a) D-lu președinte alū comitetulu și Asociațiunii să fă rugatū a se adresa cătră domniū încă în viață, cari s'au fostū inșerisū în secțiunile științifice ale Asociațiunii, invitându-i, ca să și implinescă obligământulu, conform §-lui 3 din regulamentulu acelorū secțiunii. (Regulamentulu din cestiune votatū în adunarea generală a Asociațiunii ținută la Turda în anulū 1880 în §-ulu 3 conține următoarea dispozițiune: „membriū secțiunilorū se vorū obliga a elabora și presenta pe fiă-care anū celū puținū câte unū operatū, fiă originalū, fiă traducțiune, fără considerare la specialitatea secțiunii, din care face parte, seū vorū contribui la înmulțirea colecțiunilorū științifice și literare ale Asociațiunii“).

b) Domnulū președinte se invite pe lângă membriū secțiunilorū și pe alți membri ai Asociațiunii, cari s'au arătātū lucrători pe terenulū literaturēi și alū științei, ca să binevoiescă a se înscrie în vre-una din acele secțiunii și a conlucra împreună cu membriū acelorā la realizarea scopurilorū literare și culturale ale Asociațiunii.

c) Atātū scrierile, ce vorū intra la presidiulu comitetulu dela membriū secțiunilorū, câtū și cele ce vorū fi presentate din partea altorū literatți și omeni de știință ai noștri, vorū fi date spre cen-

surare la comisiuni, cari până se voru activa secțiunile, voru fi compuse din partea comitetului, câtu va fi posibilu din membrii acelor secțiuni, în totu casulu însă din omeni competenți în materiile de examinat.

d) Întrucât se va ajunge din miia de floreni, se voru premia din ea toate scrierile de merit, cari voru fi recomandate de amintitele comisiuni, dându-se preferință mai alesu scrierilor menite pentru popor.

e) Scrierile meritorie, atâtu cele premiate, câtu și cele nepremiate, se voru publica în foia Asociațiunii, eventualu în cărți separate, cari pe urmă se voru vinde cu prețurile cele mai reduse, pentru a se răspândi câtu se pôte de tare în popor.

f) Comitetulu Asociațiunii va face adunări generale, ce se va ține în anul acesta, raportu despre cele efeptuite și va invita anume pe membrii secțiunilor, ca cu ocasiunea acelei adunări să se constituie și eventualu se iea hotăriri cu privire la activitatea lor în viitoru.

După o dezbaterie mai îndelungată, cassarul Asociațiunii, d-lu G. Candrea, propune și comitetulu decide:

— Afacerea se remite comisiunii pe lângă însărcinarea, ca și majoritatea aceleia să presente comitetulu în ședința cea mai de aprôpe un proiectu de conclusu referitoru la planulu cerutu prin hotărirea adunării generale din Făgărașu, conformu căruia aru fi să se organizeze în viitoru activitatea Asociațiunii pe terenulu literaturii populare române.

Nr. 53. Au intratu la comitetu taxe de membrii dela: Poré Teodoru, în Alba-Iulia pro 1889/90 10 fl.; Elefterescu Emilu, în Bucuresci pro 1890 5 fl.; Tobiasu Alex. în Abrudu pro 1890 6 fl.; Cirlea Michaiu, în Abrudu pro 1890 5 fl.; Furdui Romulu, în Câmpeni pro 1890 5 fl.; Pasca Simionu în Sălciava, pro 1889 și 1890 10 fl.; Muntenu Ioanu în Ofenbaia pro 1890 5 fl.; Ioanu Danciu, în Ofenbaia pro 1890 5 fl.; Dr. Basilu Preda, în Câmpeni pro 1890 5 fl.; Romulu Marcu, în Bistra pro 1890 5 fl.; George Cosma, în Roșia pro 1889/90 10 fl.; Alexandru Ciura, în Abrudu pro 1890 5 fl.; Sima George, în Cărpinișu pro 1889 5 fl.; Pompiliu Șulutu în Roșia, pro 1890 5 fl.; Ioanu Maioru, în Roșia pro 1889 și 1890 10 fl.; Constantinu Cotișelu, în Certege pro 1890 5 fl.; Papiu Alex. în Bistra 5 fl. pro 1890; Petru Goșa, în Lupșa pro 1890 5 fl.; Oprea Andreiu, în Musca pro 1890 6 fl.; George Bocănicu, în Roșia pro 1890 6 fl.; Achim Petru, în Bucium-muntari 101 fl. taxă de membru pe viață.

— Spre șciință.

Nr. 54. Cu provocare la cele cuprinse sub punctulu 46 alu procesulu verbalu alu acestui comitetu, luat u în ședința dela 27 Maiu a. c. se însămnă, că din eróre după cuvintele „Mateiu l'opu Grideanulu în Murș-Oșorheiu pro 1889 5 fl.;" și după cuvintele „Stoica Antonie în Murș-Oșorheiu pro 1889 5 fl." au rămasu afara

cavintele: „Intrați la cassa Asociațiunii încă la 5 Septembrie 1889“, ceea-ce prin acésta se rectifică.

George Barițiu m. p.
președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.
secretar II.

Verificarea acestui procesu verbalu se încrede d-loru: Archimandritu și vicaru Dr. Il. Pușcariu, Ioanu Popescu, I. Crețu.

S'a cetitu și verificatu, Sibiu la 5/17 Iuniu 1890.

Dr. Ilarionu Pușcariu m. p. Ioanu Popescu m. p. Ioanu Crețu m. p.

Nr. 118/1890.

Procesu verbalu

alū comitetulu Asociațiunei transilvane pentru literatură română și cultura poporulu românū, luatū în ședința dela 23 Iunie n. 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: Dr. I. Pușcariu, v.-preș., E. Măcellariu, I. Hannia, I. V. Russu, P. Cosma, N. Frateșiu I. Popescu, I. Crețu, I. G. Popu, G. Candrea, cassaru.

Secretaru: Dr. I. Crișianu.

Nr. 55. Direcțiunea școlei civile de fete prin hârtia dto 12 Iunie a. c. Nr. 58, subșterne spre revisuire procesul verbalu, luatū în conferința extraordinară a corpulu didacticu dela 12 Iunie a. c.

Din procesul verbalu subșternutu se vede, că la invitarea direcțiunii:

a) învățătorea Eugenia Trifu declară, că, dacă prestațiunile ei din anulū ce expiră, voru fi mulțamitu direcțiunea școlară și comitetulu Asociațiunii, e aplecată a rămăne și mai departe în postulū său;

b) învățătorulu Dr. Vasile Bologa asemenea vrea să rămăne în postulū său; cere însă, cu provocare la decretulu de denumire, ca să fiă numitu de învățătoru definitiv;

c) învățătorea Victoria Filipescu nu mai reflectează pentru viitorū la postulū avutu, fiindu hotărțită a eși din statulū învățătorescu;

d) învățătorulu Dr. Petru Spanu declară, că arū fi aplecatū a rămăne la postulū său pentru casulū, când i s'arū concede să funcționeze mai departe și în lipsa examenulu prescrișu de calificățiune.

În fața acestorū declarațiuni, directorulu școlei cere a se constata, că densusul a fostu în generalū deplinū mulțamitu cu prestațiunile și purtarea tuturorū membrilorū din corpulū didacticu, și arū privi cu părere de rău îndepărtarea orî-căruia dela școlă.

În legătură se presentă și o declarațiune în scrisū a învățătorulu Dr. P. Spanu de cuprinsulū, că permițendu-i-se a funcționa și în anulū viitorū 1890/91 se va supune în timpulū prescrișu, anumitu la finea anulū școlaru viitorū, la examenulū de calificățiune învățătorescu pentru școlele civile (Ex Nr. 107/1890).

— Comitetulu decide: ad a) și b) avëndū în vedere și părerea direcțiunii cu privire la purtarea și prestațiunile membrilorū din

corpul didactic, învățătoarea Eugenia Trifu și învățătorul Mr. Vasile Bologa se întăresc definitiv în postul lor și li se extradă decretul în regulă.

— ad c) declarațiunea învățătoaresei Victoria Filipesculă sevesce spre știință, postul ei se declară de vacant și pentru îndeplinirea lui se escrie concursu pe lângă emolumentele stabilite prin concludul comitetului dto 16 Septembrie 1889 pt. prot. 99.

— ad d) comitetul va întreveni pe calea sa la inspectorul reg. de școle, eventualu la înaltul ministeriul reg. ung. de culte și instrucțiune publică, ca învățătorul Dr. Petru Spanu să fiă admisu a mai funcționa încă unu an și fără examenul prescriș de cualificațiune, mai ales și în vederea declarațiunei sale, relativu la facerea examenului.

Nr. 56. Se presentază hârtia dto 13 Iuniu a. c. Nr. 372 a comisiunei administrative a comitatului Sibiiului, prin care, cu convocare la esmisul domnului ministru de culte și instrucțiune publică dto 4 Februaru 1887 Nr. 1948, referitoru la dreptul de publicitate alu școlei Asociațiunii, transpune unu circulariul publicatū la tôte autoritățile scolastice din statū alu aceluiaș Domnū ministru dto 9 Maiū a. c. Nr. 9101 de cuprinsul, că școlele poporale susținute de privați sēu reuniuni nu sūntū în dreptū a estrada testimoniī îndeobște valabile, dacă nu sūntū investite cu dreptul de publicitate, și recercă comitetul: să insiste, ca învățătorii aplicați la școla Asociațiunii să-î înainteze, în cătū nu s'a întēplatū până acum, testimoniile despre depunerea examenului prescriș de cualificațiune, și încătū, acesta nu s'arū putē acuma, să iee măsurile de lipsă în această privință, ca astfelu numita comisiune să ajungă în pozițiunea de a enunța recunoscerea dreptului de publicitate alu școlii Asociațiunii (Ex Nr. 113/1890).

Să se dee On. comisiunii administrative a comitatului Sibiiului informațiunii detaiate despre starea de față înfloritōre a școlii Asociațiunii; despre pașii întreprinși de comitetū cu scopū de a satisface întru tôte intimatului dlu ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică dto 4 Febr. 1887; despre aceea, că comitetul a reușitū, între împregiurările date, a face *mai multū* decâtū pretinde numitulū intimatū; în fine, pe basa rezultatelorū obținute în ceea ce privesce acomodarea la numitulū esmisū ministerialū, să se cēră enunțarea recunoscerei dreptului de publicitate pentru școla Asociațiunii.

Nr. 57. Urmândū întocmai însărcinării primite prin concludul luatū în ședința comitetului dto 13 Iunie a. c. pt. prot. 52, de a presenta unu proiectū de concludū referitorū și la planulū cerutū prin hotărērea adunării generale din Făgărașū, conform căruia arū fi să se organizeze în viitorū activitatea Asociațiunii pe terenulū literaturii poporale române: majoritatea comisiunei esmise cu datulū 16 Septembrie 1889 sub Nr. 296 prin raportulū sēu dto 20 Iunie a. c., cuprindēndū o mulțime de date fōrte interesante din viața și activitatea Asociațiunii transilvane din trecutū, privitōre chiar la cele țintite prin concludulū amintitū alu adunării generale din Făgărașū, întregesce propunerea sa relativă la modulū cum arū fi să

să execute mai cu folosul concludul adunării generale dte. Făgărașu 16/28 Augustu 1889 pt. prot. 23, cuprinsu în punct. 52 din procesul verbalu alu comit. luatū în ședința dela 13 Iunie a. c., după cum urmază:

Pentru anii viitori miia de florini, respective sumele votate în același scopu, să se folosescă astfel, ca „să se dea în concursu unele după altele tesse stabilite în programa adunării generale a Asociațiunii din anulū 1861, și anume să se ceră dela adunarea generală proximą, ca pe terminu de 2 ani, adecă până la 31 Decembre 1891, să se alegă următoarele tesse:

a) *Starea actuală a economiei de câmpu la românii din Transilvania*: scriere comparativă atâtū cu referință la românii locitori în diferitele ținuturi ale țerii, după configurațiune și climă, câtū și cu modulū cum cultivă pământulū Sasi, Svabii și Sécuii, și totodată în comparațiune cu agricultura *Italiei superioare, a Elveției și a Boemiei*, încâtū clima și configurațiunea acelorū țeri sēmănă cu ale patriei nōstre. Premiulū 400 fl. v. a.

b) *Dietetica poporală*, în strinsă referință la modulū alimentării poporului românii și la întărirea rassei (a soiului).

Încâtū pentru condițiunile concurselorū eventualū votate de cătră adunarea generală, rămâne ca să le defigă comitetulū Asociațiunii după modulū observatū la alte societăți literare și științifice.

Opulū premiatū are să rămână proprietatea autorului, care ilū va tipări pe spesele sale, ără din exemplarele tipărite va transpune 50 exemplare în proprietatea Asociațiunii, spre a se împărți la bibliotecele institutelorū, la membrii censuratori și la persoane de pozițiune eminentă binevoitoare Asociațiunii.

Comitetulū, luândū actū atâtū de propunerea majorității din comisiune, cuprinsă la pt. 53 alu procesului verbalū din 13 Iunie a. c. și întregită prin adausulū cuprinsū la acestū punctū, câtū și de propunerea cuprinsă de asemenea la punctulū 52 alu procesului verbalū dela 13 Iunie a. c. a minorității comisiunii, dară considerândū, că nici una din propunerile acestea nu țintescă esecutarea întocmai a concludulū adunării generale din Făgărașu, din motivū că acelu concludū nu se consideră de esecutabilū, decide: (Ex Nr. 105/1890.

— Suma de fl. 1000 votată pentru anulū curențū nu se întrebuintează până ce nu va decide adunarea generală din estū anū și asupra destinațiunii acestei sume; ără încâtū privesce viitorulū, ambele propunerī ale comisiunii, una ca a majorității, și alta ca a minorității, să înainteză la adunarea generală pentru decidere.

Nr. 58. Direcțiunea despărțemētului III (Sibiiu) alu Asociațiunii transilvane prin hărtia dte 31 Maiū a. c. Nr. 15, răspundēndū la mândatulū acestui comitetū dte 11 Martie a. c. Nr. 44 relativū la încassarea taxelorū de pe la membrii restanțieri din despărțemētū, subșterne suma de fl. 40, taxe intrate și arată, că dela unii restanțieri nu s'au pututū încassa taxele, deore-ce aceia s'au strămutatū cu locuința din teritorulū despărțemētului, ără dela alții încă nu au intratū taxele, dară subcomitetulū va îngriji ca să între (Ex Nr. 115/1890).

— Se adevărește primirea sumei de fl. 40; cuprinsul hârtiei On. Direcțiunii servește spre știință.

Nr. 59. Direcțiunea despărțământului III (Sibiiu) prin hârtia dto 31 Maiu a. c. Nr. 16 arată, cari sânt vederile subcomitetului din acestu despărțământu, relativu la arondarea despărțământelor Asociațiunii (Ex Nr. 116/890).

— Asupra cuprinsului hârtiei se va hotărî în merit, când se va fixa în modu definitiv proiectulu pentru arondare.

Nr. 60. Ilustritatea Sa dlă semptemviru în pensiune, Ioană cavaleru de Puscariu, prin hârtia sa dto 1/13 Iunie a. c. răspundendu la adresa presidiului comitetului dto 7 Iunie n. a. c., Nr. 99 transpune comitetului unu tomă din colecțiunea sa de diplome ca specimenu, ca comitetulu să aibă ocașione de a se orienta asupra speseloru tiparului și asupra altorū împregiurări relative la modalitatea edițiunei (Ex. Nr. 99, 110 și 111/1890).

— Se esmite o comisiune în persónele dlorū G. Barițiu, I. V. Russu și Dr. I. Crișianu, care să studieze cauza în tóte părțile ei și să facă la timpulū seú propuneru comitetului.

Nr. 61. Președintele Asociațiunii, dl G. Barițiu a dăruitu cu datulu 23 Iunie a. c. pelângă conspectu, pe séma bibliotecii Asociațiunii urmátóarele cărți:

1. Burdach C. T. Die Psychologie, Leipzig 1810.
2. Buletinulu instrucțiunii publice pe anulū 1865 și 1866.
3. Fóia generală de legi și de actele guvernului pentru împărăția Austriei, 2 tom. (I et XL ex 1852).
4. Draghiceanu M. M. Cestiuni econ. și politice. Bucuresci 1867.
5. Statutele societății centrale române de arme, gimnastică, și dare la semnu. Bucuresci 1869.
6. Teutsch G. D. Geschichte der Siebenb. Sachsen 6 fasc. 1852.
7. Urbeanu A. Apele potabile din Bucuresci.

— Cu mulțămită spre știință, avendu a se incorpora la bibliotecă.

Nr. 62. Au intratu la comitetu taxe dela membrii: Boiu Zacharia, în Sibiiu 5 fl. pro 1886; Cimponeriu Atanasie, în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Dima G., în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Russu I. V., în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Stroia Stefanu, în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Cădea Ioană, în Avrigu 5 fl. pro 1889; Lucuța Pantaleonu, în Sibiiu 5 fl. pro 1890; Voileanu Mateiu, în Sibiiu 5 fl. pro 1890; Dr. Balintu A., în Rășinari 15 fl. pro 1888, 1889 și 1890.

— Spre știință.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.
președinte.

Dr. Ioană Crișianu m. p.
secretaru II.

Verificarea acestui procesu verbalu se încrede d-lorū: P. Cosma, I. Crețu, I. G. Popu.

S'a cetitu și verificatu, Sibiiu în 28 Iunie 1890.

I. G. Popu m. p.

Ioană Crețu m. p.

P. Cosma m. p.